

Asia: VN/4165/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomionne rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettavasta laista.

Tilastokeskus kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta (VN/4165/2022).

Tilastokeskuksen näkökulmasta lain tavoitteet tiedon ajantasaisuuden, laadun sekä koneluettavuuden parantamisesta ovat kannatettavia. Kattavat ja nopeasti päivittyvät tiedot mahdollistavat ilmiöalueen kuvaamisen entistä tarkemmin ja monipuolisemmin. Näihin tavoitteisiin päästään, jos rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä, RYTJ:stä muodostuu DVV:n rakennus- ja huoneistorekisteriä laajempi ja aidosti päivittyvä kokonaisuus. Tämä toteutuu tilanteessa, jossa kunnista saadaan nykyistä enemmän ja ajantasaisempaa tietoa sekä suunniteltuun uuteen tietojärjestelmään välittyä tietoa muiden viranomaisten, kuten Veron tai MML:n tietojärjestelmistä.

Tilastokeskus haluaa kiinnittää huomiota ja kommentoida erityisesti hallituksen luonnoksen 3 §:ään, missä viitataan suunnitellun järjestelmän tiedoista laadittaviin tilastoihin. (Lakiluonnoksessa viitataan Suomen ympäristökeskuksen tehtäväksi laatia ja ylläpitää rakennetun ympäristön tietojärjestelmään tallennettavista tiedoista tarpeellisia tilastoja seuraavassa pykälässä):

”3 § Suomen ympäristökeskuksen tehtävät

Suomen ympäristökeskus vastaa rakennetun ympäristön tietojärjestelmän perustamisesta, ylläpidosta ja kehittämisestä. Suomen ympäristökeskuksen tehtävänä on koota yhteen ja jakaa rakennetun ympäristön tietoja sekä laatia ja ylläpitää rakennetun ympäristön tietojärjestelmään tallennettavista tiedoista tarpeellisia tilastoja. Suomen ympäristökeskuksella on oikeus salassapitosäännösten estämättä käsitellä rakennetun ympäristön tietojärjestelmään tallennettua tietoa.”

Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti Tilastokeskus on tilastotoimen yleisviranomaisena vastuussa aihealueeseen liittyvien lakisäätteisten tilastojen laatimisesta, julkaisemisesta sekä tilastotoimen yleisestä kehittämisestä yhteistyössä muiden valtion viranomaisten kanssa. Tilastokeskus julkaisee tiedot esimerkiksi koskien rakennettua ympäristöä tai asumisen

energiankulutusta. Tietojen tuottamiseen käytetään laajasti nykyisen DVV:n rakennustietokannan lisäksi myös muista tietolähteistä saatavia yksikkötietoja.

Tilastokeskuksen kannalta SYKE:lle ehdotettu tilastoinnin rooli on muutos aikaisempaan ja nykyistä DVV:n ja Tilastokeskuksen välistä työnjakoa epäselvempi. Tilastokeskus näkee lakiesityksessä ristiriitaisuuksia aikaisemman VTJ:n lainsäädännön kanssa. Tämän vuoksi tulee korjata muotoilu tai selkeästi määrittää eri toimijoiden lainsäädännölliset vastuut, jotta ei tule ongelmia tilastointia koskevassa lain tulkinnassa. Mikäli SYKE:n tilastotuotannon vastuita oltaisiin laajentamassa, edellyttää tämä lainsäädännön toimeenpanon ja vaikuttavuuden arviointia tilastojärjestelmässä. Tässä yhteydessä tulee huomioida organisaatioiden vastuiden tarkennukset. Tilastokeskus huomauttaa, ettei tilastovastuiden muutoksista ole keskusteltu niissä ao. lainsäädännön valmistelun työryhmissä, joissa Tilastokeskus on ollut mukana. Yhteiskunnan resurssien tehokkaan käytön kannalta keskitetyssä tilastojärjestelmässä on parhaiten saavutettavissa laadukas, ketterä, tietoturvallinen ja kustannustehokas toimintamalli, jossa voidaan laajasti hyödyntää käytettävissä olevia tietoaineistoja. Tilastokeskuksen ja SYKE:en on koordinoitava tilastotuotanto siten, että päällekkäiseltä työltä ja tehtäviltä vältytään.

Tilastokeskus haluaa vielä korostaa, että SYKE:llä ei ole nyt eikä tämän lakiesityksen myötä oikeutta esimerkiksi kotitalouksia koskeviin tietoihin, joita hyödynnetään rakennuskannan tietojen täydentämiseen. Vastaavasti Tilastokeskuksella on EU:n tilastosäädösten mukainen velvoite tuottaa tilastoja Eurostatille, mikä säilyy myös RYTJ:n käyttöönoton jälkeen. EU-maiden tilastovirastojen on sovellettava Euroopan tilastoista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) No 223/2009.

Mikäli puolestaan tavoitteena olisi, että Syke tuottaa ja julkaisee tietoja laajemminkin, niin tällöin tietotuotantoon suunnitellut uudet tehtävät olisivat automaattisesti vähintään osin päällekkäistä Tilastokeskuksen lakisäätteisten tehtävien kanssa. Kyseisessä tapauksessa olisi välttämätöntä arvioida vaikutuksia ja suunnitelmia perusteellisemmin yhdessä ohjaavien ministeriöiden kanssa.

Tilastokeskus pitää selkeimpänä ja tehokkaampana jatkaa tilastoinnin osalta nykyisellä vastuulla hyödyntäen uuden tietojärjestelmän tietoja. On otettava huomioon, että tilastointia varten tarvitaan myös järjestelmään sisällytettäviä tietoja, joita SYKE ei jatkossakaan käsitelisi. Uusi tietojärjestelmä ei yksistään automaattisesti paranna tietojen laatua. Se edellyttää merkittäviä toimia kunnilta ja muilta toimijoilta ja kestää vuosia.

Yleiset huomionne maankäyttö- ja rakennuslakiin esitetyistä muutoksista.

Ei lausuttavaa maankäyttö- ja rakennuslakiin esitetyistä muutoksista. (Tilastokeskus ei tuota kaavoitukseen liittyviä tilastoja)

Yleiset huomionne koko esitysluonnoksesta.

Tilastokeskus pitää keskitettyä rakennetun ympäristön tietojärjestelmää hyvänä tavoitteena. Tilastokeskuksen kannalta RYTJ mahdollistaa entistä laadukkaampien tilastojen tuottamisen. Tietosisällön laajeneminen Väestötietojärjestelmän sisältämistä rakennustiedoista mahdollistaa uusien tietotuotteiden tekemisen. Uusien, laadukkaampien ja nopeammin päivittyvien tietojen avulla voi olla mahdollista nopeuttaa nykyistä tilastotuotantoa.

Tilastokeskuksen kannalta SYKE:n roolia tilastoja laativana viranomaisena on syytä tarkentaa, jotta päällekkäiseltä työltä vältytään.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettava laki

Ovatko ehdotetun lain 5 §:ssä mainitut alueidenkäytöstä tallennettavat tiedot mielestänne kattavat?

Ei lausuttavaa alueidenkäyttöä koskevista tiedoista. (Tilastokeskus ei tuota näistä tilastoja)

Huomionne ehdotetun lain 13 §:ssä mainituista julkisessa tietopalvelussa jaettavista tiedoista.

Esitysluonnoksessa oli nostettu esille arkaluontoisten tietojen käsittely. Rakennuskohteen käyttötarkoituksen ja henkilön asuinpaikan perusteella voi välillisesti paljastua arkaluontoisia tietoja henkilöstä esimerkiksi, kun kyseessä on erityisryhmien asuinrakennus. Tämä tulee huomioida julkisessa tietopalvelussa jaettavissa tiedoissa.

Huomionne ehdotetun lain 14 §:n perusteella muulle kuin viranomaiselle teknisen rajapinnan avulla luovutettavista tiedoista (luonnos valtioneuvoston asetuksesta).

Ei lausuttavaa teknisen rajapinnan avaamisesta muulle kuin viranomaiselle.

Muut huomiot

Huomionne koko esitysluonnoksen vaikutusarvioinneista.

Esitysluonnoksen vaikutusarvioinneista puuttuivat Tilastokeskukselle aiheutuvat kustannukset. Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän käyttöönotto tulee aiheuttamaan Tilastokeskukselle merkittäviä kustannuksia. Alustava kustannusarvio uuden järjestelmän rakentamiseen vaaditulle kehittämiselle on 1,0 miljoonaa euroa vuosille 2023–2024. Uuden järjestelmän ylläpito aiheuttaa arviolta 70 000 euron edestä uusia tehtäviä vuodesta 2025 eteenpäin.

Mikäli RYTJ:n valmistuminen viivästyy, niin DVV:n tulee jatkaa peräkkäistiedostojen toimitusta, kunnes Tilastokeskus voi siirtyä käyttämään RYTJ:ää. Muussa tapauksessa Tilastokeskus joutuu rakentamaan uuden väliaikaisen tietojärjestelmän siirtymäajalle, mikä ei ole kannattava ratkaisu pitkällä aikavälillä. Tästä voi aiheutua lisäkuluja DVV:lle.

Tällä hetkellä Tilastokeskus toimittaa joidenkin rakennusluokkien ja kuntien osalta käännoksiä DVV:lle vuoden 1994 luokituksesta vuoden 2018 luokitukseen, koska osa kunnista ei ole ottanut vielä käyttöön nykyistä luokitusta. RYTJ:n käyttöönoton jälkeen Tilastokeskus ei voi toimittaa DVV:lle enää näitä käännoksiä. Pitkistä siirtymäajoista aiheutuu tyypillisesti laatuongelmia. Tiedon laadun kannalta on olennaista, että kaikki kunnat siirtyvä käyttämään vuoden 2018 rakennusluokitusta viimeistään silloin, kun ne toimittavat tietonsa suoraan RYTJ:ään.

Mahdolliset viivästymiset tulevat aiheuttamaan ylimääräisiä kuluja eri organisaatioille, mutta niitä on hankala arvioida tässä vaiheessa.

Tiedon yhdenmukaisuuden kannalta on tärkeää, että järjestelmät keskustelevat keskenään ja hyödyntävät tiedon laatukriteereitä, joita on kehitetty Valtiovarainministeriön koordinoimassa Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen hankkeessa Tilastokeskuksen johdolla. Yhteydet uusista tietojärjestelmistä kuten Osoitetietojärjestelmästä (OTJ) ja huoneistotietojärjestelmästä (HTJ) on

luotava RYTJ:hin, jotta tiedot pysyvät yhdenmukaisina. Sama pätee kiinteistöverotuksen yhteydessä korjaantuviin rakennustietoihin.

Mikäli SYKE:en laatimat ja ylläpitämät uudet tilastot korvaavat Tilastokeskuksen nykyisiä maksullisia palveluita (esim. Rakennettu ympäristö tai Ruututietokanta -palvelut), vaikutukset kohdistuisivat myös Tilastokeskuksen palvelutoimintaan ja tulorahoitukseen.

Muut mahdolliset huomionne esitysluonnoksesta?

Luonnoksessa todetaan, että DVV:n myöntää rakennuksille ja huoneistoille jatkossakin pysyvät tunnisteet. RYTJ:n tietosisällön laadun kannalta on tärkeää, että uusien tunnisteiden päivittymisen lisäksi myös kirjoitus- tai huolimattomuusvirheinä syntyneet ja syntyvät pysyvät rakennus- ja huoneistotunnukset poistuvat järjestelmästä. Huoneistotiedon laatua voitaisiin parantaa esimerkiksi luomalla yhteys MML:n huoneistotietojärjestelmään. On tärkeää, ettei samoja rakennuksia tai huoneistoja esiinny useamman kuin yhden kerran järjestelmässä.

Rakennusten energiankulutuksen ja lämmityksen tietojen laatua on tärkeää parantaa. Ne ovat tärkeässä roolissa päästöjen vähentämisessä ja niihin liittyvät taloudelliset toimet ovat merkittäviä. Nykyisiä tietoja joudutaan keräämään ja täydentämään eri lähteistä ja lisäksi hyödyntämään menetelmällisiä korjauksia. Esitetty lakiluonnos ei mahdollista Suomen ympäristökeskusta hyödyntämään aihealueen tilastotuotannossa tarvittavia muita yksikköaineistoja. Esimerkiksi Fingridin sähkömarkkinadatahub sisältää hyödyllistä tietoa rekisteritiedon laadun parantamiseksi ja varmistamiseksi. Tilastolaki takaa riittävät edellytykset tarvittavien tietojen saamiseksi.

Orjala Hannele
Tilastokeskus